

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Географічний факультет
Кафедра землезнавства та геоморфології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСВІТА ТА ГЕОТУРИЗМ

для студентів

галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **106 Географія**
освітній рівень **Магістр**
освітня програма **Геоморфологія та палеогеографія**
вид дисципліни **вибіркова**
вибірковий блок **Геоморфологія та геотуризм**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: **Погорільчук Наталія Михайлівна**, кандидат географічних наук, доцент кафедри землезнавства та геоморфології, доцент

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

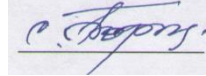
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

Розробник: Погорільчук Наталія Михайлівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри землезнавства та геоморфології, доцент, кафедра землезнавства та геоморфології.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри землезнавства та геоморфології

(підпис)

Сергій БОРТНИК

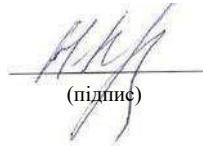
(прізвище та ініціали)

Протокол № 18 від « 29 » червня 2023 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «28» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів уявлення про систему геоосвіти, її інтегративний характер та важливість для формування цілісного наукового світогляду, а також місце та роль геотуристичного продукту в освітньому процесі різних рівнів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: відсутні.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна складається з двох змістових частин.

Перша частина присвячена аналізу місця геолого-геоморфологічних знань в системі різнорівневої освіти та її інтегративної ролі в системі природничих наук в цілому. Розглядається геолого-геоморфологічний контент та його світоглядотворююче значення на рівні дошкільного виховання, середньої школи та додаткової позашкільної освіти, вищої освіти професійного та непрофесійного рівня, післядипломної освіти та самоосвіти протягом життя. Розкриваються питання освітньої ролі геотуризму та пріоритетні напрямки геоосвіти (розвиток кадрового потенціалу, популяризація ідей охорони геоспадщини, формування інформаційного простору про геоспадщину, забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері геотуризму).

У другій частині розглядається дидактичний потенціал різних видів геотуристичного продукту, зокрема освітня роль геопарків, природничих музеїв та освітніх центрів, геотуристичних евентів, геотуристичні маршрути та стежок, пакетних геотурів тощо. Аналізується потужний освітній потенціал такого інтегративного напрямку геотуризму, як ентогеологія, що вивчає історію використання людиною неживої природи і включає розгляд не тільки природних, а й культурних пам'яток та інших тематичних напрямів (геомедицина, камінь в архітектурі та мистецтві, історія гірничої справи, геоміфологія тощо).

Навчальна дисципліна «Освіта та геотуризм» є однією зі складових комплексної підготовки освітньо-наукової програми «Геоморфологія та палеогеографія» спеціальності 106 Географія.

4. Завдання вивчення дисципліни спрямовано на формування уявлень про значення та роль геоспадщини у формуванні цілісного наукового світогляду здобувачів освіти різних освітніх рівнів, зокрема:

- ознайомити студентів зі змістом контенту геолого-геоморфологічного характеру у структурі освітніх компонентів різних рівнів;

- навчити студентів аналізувати освітній потенціал геотуристичного продукту та формувати його відповідно до різних категорій його споживачів.

- сформувати уявлення про поширення різних типів антропогенного рельєфу на прикладі території України.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (другий (магістерський) рівень вищої освіти, галузь 10 – Природничі науки, спеціальність 106 – Географія, дисципліна забезпечує набуття студентами таких компетентностей:

інтегральної: здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

загальних:

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

спеціальних:

СК 8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефаківців.

СК 9. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природничого географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології.

СК 12. Здатність проектувати польові та лабораторні роботи з дослідження морфології, генезису, віку та динаміки рельєфу.

5. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	зміст поняття «геоосвіта» та її пріоритетні напрямки	<i>лекційні заняття, самостійна робота</i>	<i>опитування, оцінювання виконання контрольних робіт, зарахування самостійних робіт, іспит, консультації</i>	до 6%
1.2	освітню роль геоспадщини, геоменеджменту та геотуризму			до 6%
1.3	значення геолого-геоморфологічних знань для формування цілісної наукової картини Світу на різних рівнях освіти			до 8%
1.4	зміст навчальних програм середньої школи та місце в них геолого-геоморфологічного контенту			до 12%
1.5	міжпредметні зв'язки геолого-геоморфологічного контенту з біологією, фізикою, хімією, історією, літературою та світовою художньою культурою			до 6%
1.6	види геотуристичного продукту та особливості його формування			до 12%
2.1	аналізувати якість геолого-геоморфологічного контенту у складі освітніх компонентів	<i>практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>оцінювання виконання практичних робіт, зарахування самостійних робіт</i>	до 6%
2.2	визначати міжпредметні зв'язки геолого-геоморфологічного контенту			до 7%
2.3	аналізувати освітній потенціал геоспадщини			до 7%
2.4	створювати геотуристичний продукт			до 7%
2.5	адаптувати геотуристичний продукт до різних категорій споживачів			до 7%
3.1	вміння презентувати отримані результати дослідження «Геопродукт як інструмент геоосвіти» за допомогою сучасних технічних засобів;	<i>Практичні заняття</i>	<i>оцінювання виконання практичних робіт</i>	до 8%
4.1	Вміння комунікувати в процесі виконання групових завдань	<i>Практичні заняття</i>		до 4%

4.2	Мотивувати важливість та необхідність вивчення освітньої складової геоспадщини			до 4%
-----	--	--	--	-------

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)			
	1.1 – 1.6	2.1 – 2.5	3.1	4.1 – 4.2
ПРН05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науковоприкладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.	+			
ПРН07. Брати участь у плануванні територій різного ієрархічного рівня.		+		
ПРН12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень.			+	
ПРН13. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, розробляти необхідне для цього навчальнометодичне та інформаційне забезпечення.		+		+
ПРН14. Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері географії, зокрема, геоморфології та палеогеографії, природокористування, міського та регіонального розвитку.		+		+
ПРН16. Обґрунтовувати проекти польових та лабораторних робіт дослідження морфології, генезису, віку та динаміки рельєфу.			+	

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами опитування, виконання практичних та самостійних робіт, контрольних робіт та іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні наступна:

результати навчання – 1 (знання РН 1.1-1.6) – до 50%;

результати навчання – 2 (вміння РН 2.1-2.5) - до 34%;

результати навчання – 3 (комунікація) - до 8%

результати навчання – 4 (автономність та відповідальність) - до 8%

У курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводять у вигляді лекцій та практичних. Завершується дисципліна іспитом.

- семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при опитуванні, оцінюванні виконаних практичних робіт, та написанні контрольних робіт. Обов'язковою умовою допуску до іспиту є зарахування усіх тем самостійних робіт, які виконуються у вигляді завдань за визначеним викладачем змістом.

Оцінювання за формами контролю:

	Ч1		Ч2	
	Min. – 12 балів	Max.– 20 балів	Min. – 22 балів	Max.–40 балів
Практичні роботи	«1,5» x 3 = 4,5	«3» x 3 = 9	«1» x 10 = 10	«2» x 10 = 20
Опитування	«2,5» x 1 = 2,5	«1» x 5 = 5	«5» x 1 = 5	«1» x 10 = 10
Модульна контрольна робота	«5» x 1 = 4	«5» x 1 = 7	«7» x 1 = 7	«10» x 1 = 10
«1» – мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань				

- підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів на іспиті – 40 балів, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 26 балів.

- умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску – 34 бали. Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж рекомендований мінімум (34 балів) обов'язково є перездача тих видів робіт, за які вони отримали оцінку, нижчу за допустимий мінімум.

При простому розрахунку отримаємо:

	Частина 1	Частина 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	12	22	26	60
Максимум	20	40	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Організація оцінювання: опитування у тестовій та письмовій формі проводиться після завершення викладання кожної теми. Практичні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять, самостійні роботи зараховуються відповідно до плану виконання, контрольні роботи проводяться на другому тижні жовтня та першому тижні грудня.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план занять

№	Назва	Кількість годин		
		лекції	практичні	с/р
Частина 1. Місце геолого-геоморфологічних знань в системі освіти				
1.	Освітня роль геоспадщини та геотуризму та пріоритетні напрямки геоосвіти	2	2	5
2.	Геоосвіта у дошкільному вихованні			5
3.	Геоосвіта у середній школі та позашкільному вихованні	4	4	6
4.	Геоосвіта у вищій школі	2	2	8
5.	Геотуризм як головна форма безперервної непрофесійної освіти (освіти протягом життя)	2	2	8
6.	Адаптація геотуристичної інформації до різних категорій споживачів	2	1	8
	<i>Аналіз міжпредметних зав'язків геологічного контенту у курсі вивчення географії (для окремого класу)</i>			21
7.	Модульна контрольна робота № 1	1		
Частина 2. Дидактичний потенціал геотуристичних продуктів				
8.	Види геотуристичних продуктів та їх роль у геоосвіті	2	2	6
9.	Освітній потенціал та освітня діяльність геопарків	2	2	6
10.	Освітній потенціал та освітня діяльність музеїв	2	2	6
11.	Освітні центри та їх роль у розвитку геотуризму та геоосвіти			
12.	Освітній потенціал геотуристичних подій: конференції, фестивалі, олімпіади, конкурси, геопрезентації.	2	2	6
13.	Геотуристичні маршрути та стежки. Значення для геоосвіти	2	2	6
14.	Пакетні геотури та геокешинг. Значення для геоосвіти	2	2	6
15.	Етногеологія як освітній напрямок геотуризму	2	2	6
	<i>Аналіз дидактичного потенціалу геотуристичного продукту (на конкретному прикладі)</i>			19
16.	Модульна контрольна робота № 2	1		
	ВСЬОГО	28	28	122

Загальний обсяг **180 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінари – **28 год.**

Консультації - **2 год.**

Самостійна робота - **122 год.**

Рекомендовані джерела:

Основна: (Базова)

1. Бортник С., Герасименко Н., Уїмблдон В. Застосування класифікації геосайтів України у геотуристичній освіті. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів: Каменярь, 2018. С. 211-214.

2. Бортник С.Ю., Ковтонюк О., Погорільчук Н. Підготовка бакалаврів-географів за освітньо-професійною програмою «Геоморфологія та природопізнавальний туризм». Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів: Каменяр, 2018. С. 218-221.

3. Іванова В.М., Непша О.В., Сапун Т.О. Місце та значення геологічних знань у шкільному курсі географії. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. 2019. № 62. С. 99-103.

4. Шевчук О. Геопарки як форма збереження геоспадщини, розвитку геоосвіти та геотуризму. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2010. Вип. 38. С. 357-370. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Geograf_2010_38_43/

5. Geotourism: The Tourism of Geology and Landscape / David Newsome, Ross Kingston Dowling. – Goodfellow Pub.: 2010. – 246 p

6. Migoń P. Geoturystyka / P. Migoń. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012. – 200+76 s.

7. Miśkiewicz K. Promoting geoheritage in geoparks as an element of educational tourism. A. Szponar, S. Toczec-Werner (eds), Geotourism: organization of the tourism and education in the geoparks in the Middle-Europe Mountains. University of Business in Wrocław, 2016. pp.37-48

Додаткова:

1. Бортник С.Ю., Ковтонюк О.В., Погорільчук Н.М. Досвід розробки та використання у навчальному процесі геолого-геоморфологічних маршрутів. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (5-7 травня, 2016, Львів). Львів: НВФ «Карти та Атласи», 2016. С. 19-22.

2. Браславська О., Рожі І. Використання туристичного та краєзнавчого матеріалу під час вивчення курсів «Соціальна та економічна географія України» та «Методика навчання географії». Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів: Каменяр, 2018. С. 218-221.

3. Географія. 10 – 11 класи. Профільний рівень. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

4. Географія. 10 – 11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf>

5. Географія. 6 – 9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>

6. Герасименко Н.П., Бортник С.Ю., Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Науковий потенціал геоархеологічних пам'яток пізнього палеоліту для розвитку природопізнавального туризму в Україні / Геотуризм: практика і досвід. Львів. 2020. – С. 21-23.

7. Деревська К., Афонська В., Гриценко В. Науково-просвітницьке значення екологічних стежок геологічного спрямування на природоохоронних територіях. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (5-7 травня, 2016, Львів). Львів: НВФ «Карти та Атласи», 2016. С. 22-24.

8. Іванова В.М., Непша О.В., Сапун Т.О. Елементи геології в шкільних курсах природознавства і географії. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь). Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 110–113.

9. Лівенцева А.А., Крочак М.Д. Початкова геологічна освіта – інвестиція в майбутнє країни. Матеріали Міжнародної конференції «Роль вищих навчальних закладів у розвитку геології». Ч. 1. Київ, 2014. С. 20–21.
10. Лівенцева Г. Геологічні екскурсії як важливий елемент у системі підвищення кваліфікації вчителів географії. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (5-7 травня, 2016, Львів). Львів: НВФ «Карти та Атласи», 2016. С. 26-29.
11. Менасова А. Геологічні практики як різновид геотуризму. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (5-7 травня, 2016, Львів). Львів: НВФ «Карти та Атласи», 2016. С. 17-19.
12. Мунтян А., Приходченко Д., Пошляков О. Геоосвітня складова у туристсько-краєзнавчій роботі зі школярами. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів: Каменяр, 2018. С. 228-230.
13. Половка С.Г. Геологія в шкільному курсі фізичної географії. Матер. Всеукр. Інтер.-конф. «Інформаційний банк і бази даних у підготовці майбутнього вчителя географії», 5 квіт. 2013 р. Умань, УДПУ. С. 30–34.
14. Природничі науки. 10-11 клас. Інтегрований курс. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
15. Садовник С., Вишневський В. Геотуристична складова в геокешингу. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 жовтня 2022, Львів). Львів: Каменяр, 2022. С. 13-16.
16. Терешкова О. А. Місце геології в системі освіти України. Форум гірників - 2016 : матеріали міжнр. наук.-практ. конф., 5 - 8 жовтня 2016 р. Дніпро, 2016. Т. 1. – С. 242-246.
17. Ціхонь О., Дворжак Т., Бучинська А. Популяризація геології та геотуризму серед школярів початкової школи. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнр. Науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів: Каменяр, 2018. С. 230-234.
18. Geoscience Education: Understanding System Earth (GeoSciEdV). 5th International Meeting on Behalf of the International Geoscience Education Organisation (IGEO). – Bayreuth, 18th–21th September 2006. 158 p. http://www.archiv.ipn.uni-kiel.de/System_Erde/poster/SDGG_48.pdf
19. GeoEdukacja <https://geoedukacja.edu.pl/>